

Voor verschillende onderzoeksprojecten zijn van 105 biologische melkveebedrijven de Identificatie- en Registratiegegevens van de laatste zes jaar door de veehouders beschikbaar gesteld. Daar zijn ook de rasgegevens van de dieren bij. Op meerdere fronten wordt er aan fokkerij gewerkt. Men is op zoek naar een koe die beter past bij het eigen bedrijf of een koe die meer weerstand heeft.

Percentage halve kruislingen is de laatste jaren toegenomen

Biologische koeien diverser van ras

Het is daarbij interessant de ontwikkelingen van de afgelopen jaren eens onder de loep te nemen om te zien welke ontwikkelingen zich aftekenen. In dit artikel is uitgegaan van de rasgegevens van de vaarzen die in de periode 1997 tot en met 2005 hebben afgekalfd. Het HF-aandeel is gemiddeld genomen bij alle vaarzen 67% en MRY 6%. Daarna volgt Jersey met 5%. De andere rassen scoren allemaal minder dan 3% van de totale bloedvoering. Tien procent van de bloedvoering is van onbekend ras, vaak van eigen stier.

Allerlei combinaties mogelijk

In de databank van het NRS wordt de bloedvoering van een dier getypeerd in 8 delen. Een raszuiver dier heeft 8 delen van hetzelfde ras. Het andere uiterste is een dier met elk 1 deel van 8 verschillende rassen. Voor een goed inzicht in de bloedvoering van de vaarzen is gekeken naar het gemiddelde rasaandeel, maar ook naar de mate waarin gekruist is. Daarvoor zijn de raszuivere dieren (8*A) apart genomen en is een onderverdeling gemaakt in de dieren die een of meerdere keren gekruist zijn. In Tabel 1 is als voorbeeld schematisch weergegeven wat verschillende manieren van kruisen aan bloedvoering op kan leveren. Als raszuivere dieren een keer gekruist worden, ontstaan dieren met gelijke delen van twee verschillende rassen (4*A en 4*B). Daarna kan er doorgedaan worden met een van die twee rassen en ontstaan er driekwart en kwart van de rassen (bijvoorbeeld 6A en 2B). Bij nogmaals kruisen met B ontstaat 1A en 7B en zijn we inmiddels 4 generaties verder. Er kan, na een keer A*B ook doorgedaan worden met een ander ras (C). In dat geval ontstaan een half en twee kwarten (2A, 2B en 4C). Als die kruising nogmaals met C gekruist wordt, ontstaat 1A, 1B en 6C. Wordt in plaats van ras C nu een stier gebruikt van ras D dan ontstaat een dier met 1A, 1B, 2C en 4D. Als er gekruist wordt met raszuivere stieren is het systeem redelijk overzichtelijk. Bij kruisen met stieren die zelf al uit een kruising voort-

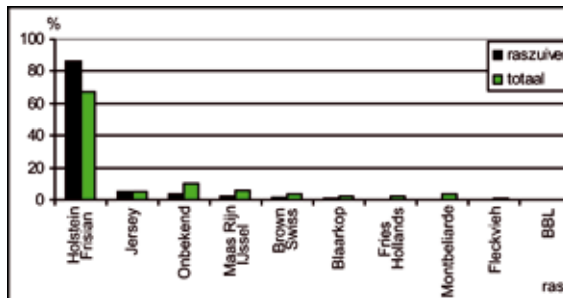
komen, kunnen ook in de tweede generatie al kwarten of nog kleinere rasdelen ontstaan.

Van de vaarzen die in het kader van dit artikel bekeken zijn, was er één die bloed voerde van zes verschillende rassen! Twaalf vaarzen voerden bloed van vijf verschillende rassen.

Bijna de helft raszuiver

Van alle vaarzen op de biologische melkveebedrijven is tweederde Holstein Frisian bloed (Zie: Figuur 1. zwarte kolom). De rest is verdeeld over een scala aan rassen, waarvan het grootste deel nauwelijks voorkomt. Bijna 6% is MRY-bloed en ruim 5% is Jersey. Brown Swiss en Montbeliarde zijn beiden goed voor ca 3.3% van de bloedvoering. Ruim

Figuur 1. Percentage raszuivere dieren en bloedvoering totaal

Figuur 2. Percentage rassen bij 'halve' kruislingen

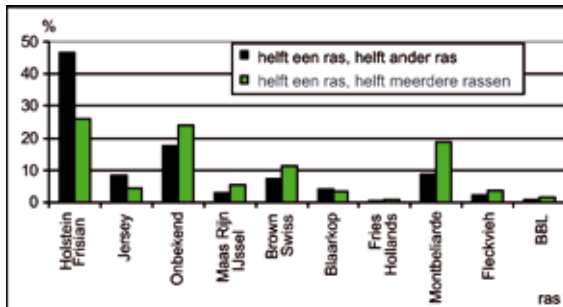

Foto: Gerard Burgers

Driewegkruisingsen Holstein Frisian/Brown Swiss/Scandinavisch roodbont (Essing in Aalten)

Tabel 1. Voorbeelden uitkomsten bij combinaties van rassen, uitgaande van een raszuivere koe

Fokkerij	Koe	Stier	2de generatie	Stier	3de generatie	Stier	4de generatie
zuiver	8A	8A	8A	8A	8A	8A	8A
1*1ander ras	8A	8B	4A+4B	8A	6A+2B	8A	7A+1B
2*1ander ras	8A	8B	4A+4B	8A	6A+2B	8B	3A+5B
3*1ander ras	8A	8B	4A+4B	8B	2A+6B	8B	1A+7B
3* ander ras	8A	8B	4A+4B	8C	2A+2B+4C	8D	1A+1B+2C+4D
kruisingsstier	8A	4B+4C	4A+2B+2C	4B+4C	2A+3B+3C	5B+3C	1A+4B+3C

Tabel 2. Gemiddeld en maximum percentage bloedvoering voor groepen bedrijven met oplopend aandeel raszuivere dieren

Raszuiver %	Bedrijven aantal	HF	BS	FH	MON	J	MRY	G	ONB	FLV
<= 10	29	42	7	5	7	4	13	3	17	1
	max	80	38	29	46	53	55	15	51	14
11-30	34	64	4	2	3	3	7	2	15	7
	max	84	41	5	29	23	49	23	82	17
31-50	17	73	4	2	3	1	1	6	12	0
	max	92	31	3	14	5	5	55	76	1
>50	25	81	0	1	0	12	4	1	2	0
	max	100	1	3	1	97	95	11	6	4

10% van de bloedvoering is van onbekend ras. De oorzaak daarvan zal veelal het gebruik van een eigen stier zijn.

Van de raszuivere dieren is 86 procent HF. Jersey scoort 5% en de andere rassen komen als raszuiver nauwelijks voor (Zie: Figuur 1. groene kolom). Dat bloed is dus vooral gebruikt bij de kruisingsproducten. Het blijkt dat HF relatief veel als raszuiver veeras voorkomt op biologische bedrijven en dat Jersey evenveel als raszuiver als als kruisingsproduct voorkomt. MRJ komt relatief meer voor als kruisingsproduct en nauwelijks nog als raszuiver dier.

Van alle vaarzen is bijna de helft (47%) raszuiver. Slechts een klein deel daarvan staat op bedrijven die alleen maar raszuivere dieren hebben. Verreweg de meeste bedrijven hebben zowel raszuivere dieren als kruisingsproducten. Van de 105 bedrijven hebben er 99 raszuivere dieren, 6 bedrijven hebben alleen kruisingsproducten.

Vooraf kruisingsproducten bij kwart van bedrijven

Op 29 van de 105 bedrijven is minder dan 10% van de vaarzen raszuiver, ongeacht welk ras. Op die bedrijven is veel ge-

kruist en is de variatie in rassen groter dan op de bedrijven met veel raszuivere dieren. Voor Tabel 2 zijn de bedrijven ingedeeld in groepen op basis van het percentage raszuivere dieren. Per groep is aangegeven wat het gemiddeld aandeel van de verschillende rassen was en wat het maximale aandeel was binnen die groep voor elk van de rassen. Het maximale aandeel van HF is in alle groepen hoog. In de groepen met weinig raszuivere dieren komen hoge percentages Brown Swiss, Montbeliarde, MRJ en Jersey-bloed voor. Afhankelijk van het doel van de fokkerij op deze bedrijven kan dat in de toekomst evolueren naar een zuivere veestapel. De meeste bedrijven zijn tenslotte nog niet zo lang geleden voorzichtig begonnen met het gebruiken van ander bloed. Opvallend is ook dat het aandeel onbekend bloed in de groep met weinig raszuivere dieren hoog is. Bovendien blijkt dat in de groep met meer dan 50% raszuivere dieren bedrijven zijn met bijna 100% Jersey en MRJ-bloed.

Veel onbekend bloed

Bij dieren met de helft van de bloedvoering van één ras kan de andere helft bestaan uit een of uit meerdere rassen. In Figuur 2 is aangegeven welke verschillen er tussen die twee

Figuur 3. Verloop percentage kruisingsproducten vanaf 1999

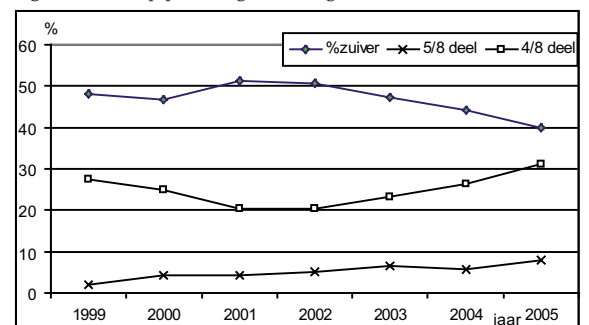

Foto: Anna de Weerd, LBI

Blaarkopkruisingen (Spaans, Broek in Waterland)

groepen zijn. Bij de 1200 dieren die voor gelijke delen uit twee rassen bestaan, is bijna de helft HF. De andere helft bestaat voor bijna 20% uit onbekend ras, voor 10% uit Montbeliarde en voor elk 6% uit Jersey en Brown Swiss. Bij de 840 vaarzen die bloed van meer dan een ras hebben (naast de 50% van het ene ras) komt slechts een kwart FH-bloed voor met een toenemend percentage voor Brown Swiss en Montbeliarde. Onbekend bloed maakt bijna een kwart van de bloedvoering uit.

Meer kruisen

Er wordt de laatste jaren door de biologische melkveehouders gezocht naar een koe die bij hun bedrijf past. Er komt meer nadruk op een zelfredzame koe die op een minder hoogwaardig rantsoen nog acceptabel produceert. Maar ook op dieren die wat beter voor zichzelf zorgen en gezond blijven. Dat lijkt gevolgen te hebben in de fokkerij zoals blijkt uit Figuur 3. Tot voor enkele jaren lag het percentage raszuivere vaarzen nog rond de 50%. Van de in 2005 geboren vaarzen is nog slechts 40% raszuiver. Vooral het percentage halve kruislingen is toegenomen. Dat kan bereikt worden, zoals aangegeven in tabel 1 door met een ander raszuiver ras te kruisen. Ook het aandeel kruislingen met minder ander bloed neemt toe, maar minder spectaculair.

Conclusie

Het aandeel HF-bloed in de biologische melkveestapel is nog steeds hoog. Bedrijven met raszuivere dieren zijn er vooral bij de HF maar ook enkele bij Jersey, MRY en Blaarkop. De andere rassen worden vooral gebruikt voor het kruisen om op die manier gewilde eigenschappen in de veestapel te krijgen. In een vervolgartikel zal worden gekeken of kruisen met als doel een zelfredzame koe te fokken in de praktijk resultaten oplevert. Gezocht wordt naar een biologische koe die beter past bij de omstandigheden. Het lijkt erop dat een raszuiver dier daar minder goed bij past: het aandeel daarvan neemt de laatste jaren sterk af ten gunste van kruislingen. ■

Waardevol

Als waarnemend voorzitter van de vakgroep kom ik in aanraking met vele soorten bedrijvigheid in onze biologische sector. Volgens mij hebben we goud in handen, maar hebben velen de waarde hiervan nog niet ontdekt.

De waarde die we burgers bieden aan rust, ruimte en structuur is ongelooflijk veel waard voor onze samenleving. Zorgboeren weten dat inmiddels te verwaarden. Wist u dat er in onze biosector 17 maal meer zorgboeren zijn dan in de conventionele?

De waarde die we bieden in de vorm van natuur en landschap door ons bedrijfssysteem is een stille bron van ongelooflijke waarde voor de maatschappij. Natuur en landschapsbeheer komt drie keer meer voor in de biologische sector.

De waarde die we bieden in de vorm van van nature gezondere producten, die ook nog smaakvoller zijn. Het streekproduct is een snelgroeiend marktsegment, zeker nu de supermarktformule GIJS in het leven is geroepen.

De waarde die we kunnen bieden aan jonge kinderen die kennis kunnen maken met het produceren van voedsel. Ook hier worden stappen gezet om het onderwijs mee te nemen in het doorgeven van waarden.

U merkt het al: ik ben de afgelopen tijd volgelopen van waarden die in de markt worden beloond en die nog in de kinderschoenen staan totdat ze tot volle wasdom zijn gekomen.

Het GLB-debat gaat ook over waarden die niet volledig door de markt beloond zullen worden. De grote uitdaging is dan om ook daar met ons goudmerk vooraan te staan en beloond te worden voor de toegevoegde waarde van biologische voedselproductie.

Waardeloos is echter de discussie dat we gentic nodig hebben om onze wereld te voeden. Hierover zullen we nog vaak een tegengeluid moeten laten horen.

Ik draag de voorzittershamer weer over aan Martin Wiersema en kijk met plezier terug op een waardevolle periode.

Kees van Zelder

Waarnemend voorzitter Vakgroep Biologische Landbouw LTO/Biologica